

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra křesťanské výchovy

Ministrantský slib

Vypracoval: **Václav Dořičák**

Vedoucí práce: **Mgr. Marcela Roubalová, Ph.D.**

Obor: **Teologické Nauky**

Olomouc 2024

Prohlašuji, že jsem Bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 11. dubna 2024

Václav Dořičák

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Marcele Roubalové za trpělivost a připomínky při vedení mé bakalářské práce. Děkuji také mé manželce Lence Dořičákové za trpělivost a podporu. V neposlední řadě děkuji svému bratru P. Mgr. Lukáši Dořičákovi za cenné rady.

Obsah

Úvod	5
1. Ministrantská služba	7
1.1 Definice slova „ministrant“ a jeho služby	7
1.2. Vývoj ministrantské služby.....	8
1.3. Role ministranta v současné liturgii.....	9
2. Nejčastější věková skupina ministrantů	11
2.1. Mladší školní věk.....	12
2.2. Starší školní věk.....	15
2.3. Období adolescence	18
3. Ministrantský slib	21
3.1. Význam slibu pro ministranty.....	24
3.2. Proces definování ministrantského slibu	27
3.3. Obřad ministrantského slibu	30
4. Příprava k ministrantskému slibu (podle Bloomovy taxonomie)	35
4.1 Bloomova taxonomie	35
4.1.1 První chod je zapamatování	36
4.1.2 Druhá dimenze porozumění	37
4.1.3 Třetí dimenze aplikace	38
4.1.4 Čtvrtá dimenze analýza	39
4.1.5 Pátá dimenze syntéza	39
4.1.6 Šestá dimenze hodnocení	40
Závěr	41
Anotace	42
Summary	43
Seznam literatury	44

Úvod

V liturgii se setkáváme s tzv. ministranty. Jde o chlapce, někdy i dívky, kteří aktivně slouží při mši svaté i jiných obřadech. V českém prostředí je zvykem ministranty na jejich úkol připravovat. Z toho důvodu se konají různá setkání, schůzky, kurzy atd. Pro formaci ministrantů a jejich akce by bylo užitečné mít nějaký ideál, k němuž celá činnost směřuje.

Takový ideál bývá většinou vyjádřen formou určitého textu, který je formujícím se lidem připomínán. V českém prostředí se můžeme setkat s tzv. ministrantskými sliby či zákony. Avšak ani ty netvoří nějaký celek a nepředstavují ideál, ke kterému by ministrant měl směřovat. Proto je cílem této práce definovat nový ministrantský slib, který bude konkrétně vyjadřovat, co je ideálem ministrantské formace, a na co cílit např. i během ministrantských schůzek.

Tato práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola má za cíl objasnit, kdo je to ministrant, krátce zmínit vývoj ministrantské služby, a také objasnit, co je úkolem ministranta.

Ačkoli není předepsán určitý věk pro ministrantskou službu, setkáváme se nejčastěji s ministranty mladšího školního věku, staršího školního věku a s mládeží v období adolescence. Proto se druhá kapitola snaží představit zmíněná věková období, abychom si mohli uvědomit, pro jakou věkovou kategorii ministrantský slib primárně chystáme.

Ve třetí kapitole se budeme zabývat vytvořením ministrantského slibu, který by byl našim ideálem, ke kterému chceme ministranty vést. Zároveň se pokusíme navrhnout obřad ministrantského slibu, abychom si dokázali představit chvíli, kdy se ministrant hlásí ke snaze usilovat o ideál obsažený ve slibu.

Poslední čtvrtá kapitola se zabývá přípravou k ministrantskému slibu. Pokud má slib fungovat jako ideál, pak se k němu musíme neustále vracet a prohlubovat jeho poznání a ztotožnění se s ním. Z toho důvodu se v poslední kapitole budeme zabývat tím, jak (podle čeho) budeme ministranty na tuto chvíli připravovat.

Je jasné, že přípravě ministrantů na slib, a jejich dlouhodobé formaci, bychom mohli věnovat spoustu stran, zabývat se cíli, metodami, prostředky, které by byly vhodné k formaci ministrantů. To však není cílem této práce. Naším cílem je především definovat

ideál, ke kterému bychom mohli výchovou a vzděláváním ministranty směřovat. Právě od slibu (který vyjadřuje ideál ministranta) se mohou odvíjet další úvahy a plány, jak ministranty vést.

1. Ministrantská služba

Dnes již většinou víme, když se řekne slovo ministrant, co si pod tímto pojmem máme představit. Většinou se nám vybaví malý chlapec, nebo dospívající hoch, který je spolu s knězem u oltáře a knězi příslužuje. Mnozí, když odrostou tuto službu opouštějí, protože jsou přece už dospělí. Je tento pohled na ministrantskou službu a pochopení této služby pravdivý? Zde cítíme, že tomu takto asi není. Proto se zamysleme nad touto službou hlouběji.

1.1 Definice slova „ministrant“ a jeho služby

Protože je liturgie základním vyjádřením života církevního společenství, vyžaduje si služebníky (ministranty),¹ kteří pomohou Božím lidu tyto ústřední události lépe a krásněji prožít. Slovo „ministrant“ najdeme v literatuře definováno tímto, nebo podobným způsobem: Ministrant · (cirk.) muž nebo chlapec, který ministruje příslužuje knězi při obřadech.²

Tato definice je krátké vyjádření, které nám toho moc nevypráví. Chybí zde hlubší vyjádření smyslu této služby. Pro hlubší pochopení této služby se podíváme do všeobecného úvodu k Římskému misálu, kde je psáno: Všichni liturgičtí služebníci jsou především členy Těla Kristova. Svým křtem se stali „svatým lidem a královským kněžstvem“, jejichž právem a výsadou je účastnit se Kristovy služby. Způsob, jakým laici vykonávají tuto službu ve světě, se různí, ale jejím neúplnějším a nejzákladnějším vyjádřením vždy byla „vědomá, aktivní a plodná účast na tajemství eucharistie“.³ Z tohoto úvodu jasně vysvítá vznešenost ministrantské služby. Ministrant je nejen asistentem u liturgie. Je nositelem symbolů, a je dokonce sám symbolem.⁴

Tento úvod nám také osvětluje její pochopení. Zde můžeme, a také bychom si měli přiznat náš omyl, vidět v tomto slově ty „kluky u oltáře“. Zde si můžeme povzdechnout nad nepochopením této služby, kterou mnozí v dospělosti opouštějí s tím, že to přenechají mladším. Chybí zde uvědomění si výsady této služby, a také spoluzodpovědnost za nově

¹ Srov. KOPEČEK, Pavel: „Liturgie a farnost při různých formách nedělního slavení.“ *Studia theologica*. 22 (2), 2020. s. 49. Dostupné z: <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2020/02/04.pdf>

² Srov. DEMEL, Zdeněk: *Liturgické služby laiků v dějinách*. In: Getsemany, [152 léto 2004], [online], [cit. 9. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/879>.

³ (Všeobecná instrukce Římského misálu – GIRM, Úvod # 5).

⁴ Srov. MALAK, Paweł. *ABC ministranta*. Poznaň: Hlondianum, 2015. s. 1. ISBN: 978-83-60214-20-4.

přicházející ministranty. To, že se stane někdo ministrantem není samozřejmostí. I tato služba je odpovědí na Boží volání a není vůbec jednoduchá. Stejně jako na kteroukoli službu je potřeba se na ní připravit, a také je vhodné se v ní zdokonalovat.

1.2. Vývoj ministrantské služby

Ministrantská služba ve formě, jak ji známe dnes, neexistovala. Vyvinula se díky nedostatku kleriků, z nichž alespoň jeden měl asistovat při slavení (od 13. stol. i privátní) mše. Tito klerici byli nahrazováni laiky.⁵ Dokladem pro to je např. Admonitio synodalis⁶ z 9. stol., kde se říká: „Omnis presbyter clericum habeat vel scholarem, qui epistolam vel lectionem legat et ei ad missam respondeat, et cum quo psalmos cantet.“⁷ Dokonce v r. 1310 kárá synoda, shromážděná v Mohuči zlozvyk, že při mších na venkově kněží „propter defectum clericorum“⁸ slaví mši „sine ministri suffragio“⁹. Dále byl vznesen požadavek neslavit ani na venkově mše bez spolupůsobení důvěryhodných osob, kteří by byli schopni číst a zpívat¹⁰.

Nároky na ministranty byly nejednotné a ministrant až do doby druhého vatikánského koncilu nebyl při mši tak aktivní, jak je tomu dnes. Služba ministranta byla většinou omezena na konvičky, svíce a zvonění. Ministrant zastupoval při mši lid, takže kromě těchto úkolů musel znát i latinské odpovědi.

Ministrant podle plného rozsahu své služby byl považován za nástupce klerika a potažmo za nástupce diákona, s nímž má i společné označení. Řecké diákonos je totéž, co latinské minister. Odtud pochází i označení pro oděv ministrantů, který byl provedený v různých barvách.¹¹

⁵ Srov. DEMEL, Zdeněk: *Liturgické služby laiků v dějinách*. In: Getsemany, [152 léto 2004], [online], [cit. 9. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/879>.

⁶ Synodální varování.

⁷ Každý kněz by měl mít kněze nebo učence, který čte dopis nebo lekci a odpovídá mu na mši a se kterým zpívá žalmy.

⁸ Kvůli nedostatku duchovních.

⁹ Bez služebníků volebního práva.

¹⁰ Srov. DEMEL, Zdeněk: *Liturgické služby laiků v dějinách*. In: Getsemany, [152 léto 2004], [online], [cit. 9. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/879>.

¹¹ Srov. tamtéž.

Ministranti nebyli vždy vítáni. Například Claude Martin, který se stal roku 1690 převorem v Marmoutier, prosazoval, aby děti a ženatí muži byli ze služby u oltáře vyloučeni. Tak tomu bylo i v 18. a 19. stol. I tehdy se ozývaly hlasy proti ministrantské službě chlapců.¹²

1.3. Role ministranta v současné liturgii

Situace po druhém vatikánském koncilu se změnila. S jistotou můžeme říct, že nároky na ministranty zesílily. Přibylo úkolů, které do té doby mohl konat jen klerik. Jde například o službu podávání kalicha jáhnovi.¹³ V současné době se už nikdo nepozastaví nad tím, když ministrant nese kalich a rozprostírá na oltáři korporál.

Také pole působnosti ministrantů se podstatně rozšířilo. Ministranti už nejsou jen ti, co stojí u oltáře, ale pohybují se v celém presbytáři.¹⁴ Tímto jsou na ně kladeny nové nároky. Ministrant musí být včas na určeném místě, podle služby, kterou má přidělenou, a přitom se v presbytáři pohybovat s klidem a tichostí, aby nerušil ostatní věřící.

Ministranti se už nemusí učit nazpaměť latinské odpovědi, jak tomu bylo dříve. Z tohoto důvodu by mělo být snadnější soustředit se na mši svatou. Můžeme být svědky toho, že tomu tak není. Ve většině farností probíhá přijetí ministranta tím, že dotyčného dovede do sakristie buď starší ministrant nebo některý z rodičů. V lepším případě jej kněz přivítá, projeví radost z nového ministranta, najde se pro něj vhodný ministrantský šat a jde k oltáři. V některých farnostech se dokonce udělá slavnost, kdy dotyčný dostane ministrantský šat při mši svaté. Většinou se toto předání děje na začátku mše svaté. Tomuto nováčkovi se stanoví služba, aby věděl, kdy musí přijít a doporučí se, aby chodil ministrovat co nejčastěji. V některých farnostech se dokonce ministranti setkávají na pravidelných schůzkách a pořádají různé akce.

Ministrování je ovšem služba. Na každou službu je potřeba se připravit a ve službě se zdokonalovat, k čemuž by měli mít ministranti dostatek příležitostí.¹⁵ Současní ministranti se už nemusí učit nazpaměť latinské odpovědi. To ale neznamená, že se dále nemusí vzdělávat. Rozšířením pole jejich působnosti přineslo s sebou setkání s novými věcmi a pojmy, kterým je potřeba se naučit. Je to například korporál, purifikatorium,

¹² Srov.: DEMEL, Zdeněk: *Liturgické služby laiků v dějinách*. In: Getsemany, [152 léto 2004], [online], [cit. 9. 10. 2023]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/879>.

¹³ Srov. ŠURÁNEK, Antonín. „Dějiny mého povolání“. Olomouc, 1996. s. 88.

¹⁴ Srov. Z latinského presbyterium – kněžiště – chrámový prostor vyhrazený kněžím, [online], [cit. 2023-19-10]. dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/presbyter-presbyterium>.

¹⁵ Srov.: Office for Divine Worship. *Altar Server Handbook*. Columbus, Diocese of Columbus, 2020. s. 2.

lavabo. Měli by vědět kde se nachází abak a k čemu slouží, a také se umět orientovat v základních liturgických knihách, aby mohli knězi otevřít misál na příslušné straně a kněz nemusel hledat určitou modlitbu jen proto, že někomu vypadla záložka. V lekcionáři by měl vědět, kde se nachází dané čtení, aby toto čtení po příchodu k ambonu mohl bez problému přečíst. Je také vhodné, aby se naučil zacházet s kadidelnicí a věděl, kdy má přijít a uměl s ní správně zacházet. Pouze ministrantské schůzky a různá setkání se jeví k této přípravě jako nedostačující. Přínosem pro tuto službu by mohlo být vypracování souvislé metodiky. Ministranti přece nejsou jen ozdobou v kostele, ale jsou to služebníci, kteří by měli vnášet křesťanského ducha kdekoli se octnou. Oni se přece potýkají se spolužáky a kamarády, kterým mohou být vzorem. Oni jsou mnohdy prvními, kdo svým spolužákům vydávají svědectví víry.

2. Nejčastější věková skupina ministrantů

Do ministrantské služby, jak ji známe běžně z praxe, se zapojují různé věkové skupiny chlapců a někdy i dívek. Jistě je to dobrá vizitka daného společenství, pokud se v nezávislosti na věku objeví někdo, kdo je ochoten opustit své místo v lavici a je schopen nějakým způsobem přispět k obohacení liturgie. Ať už se jedná o kostelnickou službu, zpěv v chrámovém sboru, nebo ministrantskou službu. V případě ministrantské služby je to ještě specifičtější, neboť ministranti svým postavením, tedy tím, že jejich místo je v čele kostela, který se nazývá presbytář, jsou ať už chtěně, nebo nechtěně více sledováni. Motivy, proč kdokoli z těchto kluků přišel ministrovat, mohou být různé. Každopádně jim za to náleží dík, i když tento dík možná výjimečně, pokud vůbec, uslyší. Tyto děti přišly ministrovat a je škoda, že my starší to mnohokrát nejsme schopni docenit a místo toho je kritizujeme. Je na nás, abychom si uvědomili, že nejde o žádné „profíky“ kteří nastoupili do této služby, ale díky nám starším se z nich „profíci“ mohou stát. K tomu je ale potřeba, aby starší dali příklad a věnovali se mladším.

Jistě se shodneme na prvním člověku, který by měl přicházející ministranty přivítat. Je to kněz dané farnosti. Ale nemůže to být jen on. Vlídne přijetí je nutné i od starších ministrantů, kteří mají vytvořit přátelskou atmosféru. Je zapotřebí být přicházejícím ministrantům vzorem, od kterého se mohou učit a na který se mohou kdykoli spolehnout. Ministrantská služba není jen pro „malé kluky“ a nikdy tomu tak nebylo. To se můžeme dočíst i ze životopisů různých světců. Uvedme tedy aspoň dva příklady ministrantských světců, které se lišily věkem. První z nich je malý Ital, svatý Dominik Savio, narozen roku 1842. Tomuto světcovi se dostala výjimka přijmout Ježíše v eucharistii už v sedmi letech, což na tu dobu nebylo běžné. Možnost dalšího studia, po kterém toužil, byla splněna v Turíně u Dona Bosca. V roce 1856 onemocněl a 9.března 1857 zemřel. Zůstalo nám po něm rozhodnutí, které se zdá být aktuální pro dnešní dobu. První bod–častá zpověď a co nejčastější přijímání eucharistie, druhý bod–světit zasvěcené svátky, třetí bod–mít za přátele Ježíše a Marii, čtvrtý bod–raději zemřít než zhřešit.¹⁶

Druhým příkladem je náš národní světec svatý Václav, narozen roku 907–908. Křesťanské výchovy se mu dostalo od jeho babičky, pozdější mučednice svaté Ludmily. Václav zakládal kostely, pečoval o bohoslužby a také o změnu smýšlení z pohanského na

¹⁶Srov. REINSBERGER, Jiří a Tomáš KUBALÍK. *Knížka pro ministranty*. Vyd. 2. Praha: Portál 2003. s. 61.

křesťanské. Mučednické smrti se mu dostalo z rukou jeho bratra Boleslava roku 929 nebo roku 935.¹⁷

Je potřeba si uvědomit spoluzodpovědnost za ministranty a mít ochotu opustit své „zabydlené místo v kostele“. Ministrantská služba není omezena věkem a každá pomoc je vítána. Tyto věkové skupiny jsou však specifické, a proto se na ně zblízka podívejme a ujasněme si, co můžeme, od koho požadovat a očekávat. Tento krok je možností, jak se vyvarovat příliš vysokých nároků, které máme na přicházející ministranty. Požadavek příliš vysokých nároků, by mohl být jedním z důvodů, který ministranty od této služby odradí. Tito přicházející se nevyvíjí jen po stránce tělesné, ale také psychické a duchovní. Proto je vhodné se s těmito skupinami seznámit, abychom jim blíže porozuměli a nestali se příčinou jejich deformace namísto formace.

2.1. Mladší školní věk

Mladší školní věk „označujeme zpravidla dobou od nástupu do základní školy do prvních známek pohlavního dospívání. Je to doba od šesti do jedenácti let, případně od sedmi do dvanácti let, kdy začínají první známky pohlavního dospívání spojené i s průvodními psychickými projevy“.¹⁸ „Kdybychom chtěli celé období psychologicky nějak charakterizovat, patrně bychom jej mohli nazvat jako věk střízlivého realismu“.¹⁹ Je to „realismus naivní, závislý na tom, co jedinci řeknou autority. Teprve později se dítě stává kritičtější“.²⁰ Školní období je pro dítě velká změna v životě. „Nástup do školy je důležitým sociálním mezníkem. Dítě v této souvislosti získává novou roli, stává se školákem“.²¹ „Dítě si nemůže samostatně zvolit, zda chce být školákem, nebo ne. „Tato role je dána automaticky s dosaženým věkem a odpovídající úrovní vývoje“.²² To jistě není pro dítě jednoduché. Poprvé v životě je postaveno do role, kterou si nevybralo. Pro dítě to představuje „aktuální a zásadní změnu životního stylu. Na dítě jsou kladeny zvýšené nároky, a také větší důraz na jejich plnění“.²³

¹⁷ Srov. REINSBERGER, Jiří a Tomáš KUBALÍK. *Knižka pro ministranty*. Vyd. 2. Praha: Portál 2003. s. 12.

¹⁸ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Aktualizované. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. s. 217.

¹⁹ LANGMEIER Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicem, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s. 105.

²⁰ Tamtéž, s. 106.

²¹ VÁGNEROVÁ Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o. 2000. s. 134.

²² Tamtéž.

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o. 2000. s. 134.

Ve věku, kdy dítě nastoupí do školy, nechápe plně, co to znamená. Podle Matějčka jde o projev naivity. „Dítě se do školy těší, stejně jako se těší na výlet na hory. Ani v jednom případě netuší, co jej tam čeká, ale v rámci převahy emočního hodnocení si budoucí situaci idealizuje“.²⁴ „Pokud dítě nechápe smysl školního vzdělání, stává se pro něho škola zbytečnou povinností, kterou respektuje pouze formálně“.²⁵ „Dítě chce věci prozkoumat, a to skutečnou reálnou činností“.²⁶ Z toho vyplývá skutečnost, že nově přichozím malým ministrantům nestačí jen říct, co mají dělat a pokud to neudělají se na ně zlobit nebo jim něco vyčítat. Zde se jeví nutnost pěstovat vztah důvěry a přátelství proto, aby byl ministrant otevřený a neostýchal se na něco zeptat. Proto je vhodné také si zorganizovat čas tak, abychom mu všechno mohli názorně vysvětlit. Měli bychom mít už zde na paměti spoluzodpovědnost za nová povolání. Způsob, jakým s ním jednáme se nese celý jeho život.

Plusem pro začínající ministranty v tomto období je skutečnost zvládnutí významu slov „jako brzy, daleko a zítra. Nicméně „abstraktní význam pojmů jako konečno-nekonečno, svoboda a spravedlnost mu však dosud uniká“.²⁷ Toto plus nám umožňuje lepší komunikaci při domluvě s nově přichozími ministranty. Jde o chvíle, kdy plánujeme služby pro ministranty, nebo různé události ve farnosti či mimo ni. Samozřejmě pokud si ověříme správnost porozumění, není to na škodu. Právě naopak. Tímto ověřováním je ministrant ujištěn o možnosti správně vykonat službu. Nám se následně dostává ujištění, že se na něj můžeme spolehnout. Tímto ověřením také nám se dostává ujištění, že se na něj můžeme spolehnout.

„Významně a souvisle se během celého období zlepšuje jemná i hrubá motorika. Motorické pohyby nezávisí jen na věku, ale i na vnějších podmínkách. Jsou-li vhodně podporovány, vykazují rychlejší a diferencovanější vzestup“.²⁸ Toto je informace, kterou bychom měli mít na paměti. Často dáme na první dojmy ze setkání a pozorování a jsme „náchylní“ ke škatulkování. Měli bychom si také přiznat svou pohodlnost. Raději spolupracujeme s ministrantem, který je obratnější, což je pro nás snazší než s tím, který

²⁴ Srov. tamtéž, s. 135.

²⁵ LANGMEIER Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicem, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s.106.

²⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o. 2000. s. 142.

²⁷ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Aktualizované. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. s. 122.

²⁸ Tamtéž., s. 120.

obratný není. Přitom, jak bylo výše uvedeno, tato obratnost záleží i na nás. „Dítě ve školním věku si je už dobře vědomé svých zdarů nebo nezdarů v této oblasti a začíná si své vlastní dovednosti poměřovat s výkony druhých dětí, eventuelně s výkony dospělých“.²⁹

„Nejen motorika a smyslové vnímání se ve školním věku zdokonalují a rozvíjejí, ale výrazně se rozvíjí také řeč, která lidskou činnost řídí a dovoluje další kvalitativně nový rozvoj v celé oblasti chování a prožívání. Řeč je základním předpokladem úspěšného školního učení. Napomáhá pamatování a prodlužuje pochopení“.³⁰ I v této oblasti můžeme při trpělivém naslouchání mnoho ovlivnit a danému ministrantovi skvělé posloužit. Tento fakt se pro nás může stát zkouškou naší trpělivosti v naslouchání, které je potřebné k vyjádření jedince.

„Zvláště v současné době, kdy jsou děti zavalovány přemírou různých informací, si dítě musí najít svůj systém, co vybírat, čemu a jak se učit. Škola i rodina tu mají nezastupitelný význam, každá svým poněkud odlišným způsobem.“³¹ S tímto faktem je také potřeba počítat i v ministrantské službě. Je to pro nás také výzva k řádné přípravě na setkání s těmito dětmi. Mohou mít mnoho získaných informací z internetu, které ovšem nemusejí být pravdivé. Nebylo by nic horšího než skutečnost, kdy by dítě nabylo pocitu, že v dané věci tápeme. Tímto bychom jen mohli ztratit důvěru dítěte, které nám do této chvíle důvěřovalo, což se projevilo i tím, že nás oslovilo. Tato neznalost by se posléze stala příčinou ztráty důvěry a také možnosti dané osobě pomoci.

„V šesti letech má být dítě připraveno k zahájení školní docházky. Dovede se soustředit na nějakou méně zábavnou činnost, než je hra, a to po dobu dvaceti minut“.³² Z toho, co je zde uvedeno, je na zvážení každého rodiče, aby rozlišil, jak dlouho jeho dítě udrží pozornost a zda je připraveno k ministrantské službě. Dítě, jak bylo výše uvedeno, přijímá také v tomto věku roli školáka, která je pro něj jistě vysilující, a ještě k tomu by měl přijmout další roli. Ministrantská služba není vůbec jednoduchá a vyžaduje plné soustředění (pokud jí má člověk zodpovědně vykonávat). Ani u oltáře, stejně jako ve

²⁹ LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicem, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s.108.

³⁰ Srov. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, *Vývojová psychologie*, 2. Aktualizované vydání, Praha, Grada Publishing, a. s., 2006. s.122.

³¹ Tamtéž., s. 124.

³² BRICHÁČEK Václav, Jarmila KOLOUCHOVÁ, Anna MACHOVÁ, Věra MERCELLIOVÁ a Iva VAŇKOVÁ. *Psychologie*. Vyd. 2. opravené a doplněné, Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, s. 14.

škole, si dotyčný nemůže dělat co chce, nebo chodit si, kde chce, kdykoli jej to napadne. U oltáře, musí respektovat daný prostor a danou autoritu. U oltáře je ještě jedna specifikace. Ministrant by si měl být vědom týmové spolupráce a měl by být schopen se do týmu zařadit.

Dítě v tomto věku postupně začíná být více ovlivňováno novými autoritami než rodiči. Velmi dobře se podřizuje názoru dospělých. „Celé toto období lze charakterizovat jako období respektu k autoritě“.³³ To je dobré mít na mysli. Je to pro autority velká zodpovědnost za daného jedince.

„Pokud jde o způsoby sociální reaktivity, dává skupina dětí příležitost k četnějším a rozličnějším interakcím. Reakce dítěte na druhé děti má jiný ráz než reakce na dospělé“.³⁴ Tady můžeme odvést kus dobré práce. Novému ministrantovi přijetím nabídneme možnost se setkat s celou škálou různých věkových skupin. Toto setkání s přispěním atmosféry přijetí má zcela jiný charakter než setkání s neznámými lidmi. Je vhodné s ničím nespěchat a dát dostatek prostoru pro seznámení s novým kolektivem ministrantů a také s novým prostředím, kterým se stává sakristie.

V tomto věku se začíná srovnávat s vrstevníky a s dospělými, což může vést ke vzniku poruch sebehodnocení a vyrovnávání se s nimi nepřiměřeným způsobem. Uvedený rys lze však kladně použít k posilování motivace podat dobrý výkon a k tvorbě kladných návyků. Zde je jen na nás, jak s touto skutečností zodpovědně naložíme. V tomto období také „mladší školák přestává vše vztahovat ke své osobě. Od osmého roku se začíná rozvíjet cit solidarity. V následujících letech si pak začnou uvědomovat příslušnost ke skupině vrstevníků. V tomto období se vytvářejí první party, které většinou nemají stálý charakter“.³⁵

2.2. Starší školní věk

Starší školní věk je provázen „první fází dospívání je časově lokalizována přibližně mezi 11. a 15. rokem. Toto období je označováno obdobím pubescence. Dochází v něm ke

³³ Srov. BŘICHÁČEK Václav, Jarmila KOLOUCHOVÁ, Anna MACHOVÁ, Věra MERCELLIOVÁ a Iva VAŇKOVÁ. *Psychologie*. Vyd. 2. opravené a doplněné, Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, s. 14.

³⁴ LANGMEIER Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicemum, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991, s. 119.

³⁵ BŘICHÁČEK, Václav, Jarmila KOLOUCHOVÁ, Anna MACHOVÁ, Věra MERCELLIOVÁ a Iva VAŇKOVÁ. *Psychologie*. Vyd. 2. opravené a doplněné, Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, s. 15.

komplexní proměně všech složek dospívajícího. Nejnápadnější je tělesné dospívání spojené s pohlavním zráním“.³⁶ Období pubescence dle Langmeiera, lze rozdělit do dvou fází. Jde o „fázi prepuberty neboli první prepubertální fáze a na fázi vlastní puberty neboli pubertální fáze“.³⁷ Ve smyslu biologickém lze období vymezit jako životní úsek ohraničený z jedné strany známkami pohlavního zrání, zejména objevením sekundárních pohlavních znaků a více či méně vyznačenou akcelerací, tedy rychlosti růstu. U dívek jde o věk od osmi do patnácti let, zatímco u chlapců devět až sedmnáct let. „Současně s biologickým zráním probíhá řada nápadných a psychických změn, které můžeme charakterizovat ohlášením nových pudových tendencí, emoční labilitou a zároveň nástupem vyspělého způsobu myšlení, které je dosaženo vrcholem jeho rozvoje“.³⁸ Jedná se o značně náročné období, jak také uvádí Vágnerová: „Dochází v něm ke komplexní proměně všech složek osobnosti dospívajícího“.³⁹ Objevují se nápadné změny ve stavbě těla, mění se hlas a někdy se rozkolísá tělesná výkonnost. „U chlapců přibývají pohyby silové, zatímco u děvčat se cení elegance a ladnost pohybů“.⁴⁰ A právě s těmito změnami, které ne každý stejně snáší, je úzce propojen psychický stav člověka.⁴¹ „Paralelně s tímto zráním a růstem dochází k novému sociálnímu zařazení jedince. To se projevuje odlišným očekáváním společnosti, pokud jde o jeho chování, výkony a také v měnícím se pojetí vlastní role s novým reflektovaným sebepojetím“.⁴²

Pozitivní je změna ve způsobu myšlení. „Dospívající je schopen uvažovat abstraktně“.⁴³ Toto období je velkou výzvou pro všechny pedagogy, vedoucí různých aktivit či spolků. Neboť jak je dále uvedeno: „Všechny změny vedou postupně ke ztrátě starých jistot a potřebě nové stabilizace za nových podmínek“.⁴⁴ „Jelikož je toto období provázeno

³⁶Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000. s. 209.

³⁷ LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicium, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s. 130.

³⁸ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, *Vývojová psychologie, 2. Aktualizované vydání*, Praha, Grada Publishing, a. s., 2006. s. 142.

³⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000, s. 209.

⁴⁰ BŘICHÁČEK, Václav, Jarmila KOLOUCHOVÁ, Anna MACHOVÁ, Věra MERCELLIOVÁ a Iva VAŇKOVÁ, *Psychologie*. Vyd. 2. opravené a doplněné, Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, s. 15.

⁴¹ Srov. KOHOUTEK, R. *Vývojová psychologie: učební texty*. Vyd. 2. Brno: institut mezioborových studií. 2003. s. 60.

⁴² Srov. LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicium, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s. 129.

⁴³ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000. s. 209.

⁴⁴ Tamtéž. s. 210.

tělesnými změnami, které jsou podmíněny proměnou hormonálních funkcí, dochází také ke kolísavosti emočního ladění, k větší labilitě a k tendenci reagovat přecitlivěle i na běžné podněty⁴⁵. Při práci s touto věkovou skupinou je nutné také v tomto období počítat „s větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání. Dalším typickým znakem pro toto období je zvýšená uzavřenost projevována nechutí dávat své city najevo“⁴⁶.

Pozitivum, které se objevuje v tomto období je „schopnost pubescenta začít uvažovat systematicky. Dovede si vytvořit hypotézu a systematicky postupnými kroky ji vyloučit, nebo potvrdit. Veškerý kognitivní vývoj pracuje s logickými operacemi a odporem k mechanickému učení. Může se u nich projevovat i umění logicky uvažovat, ale časté je neuvědomění faktu, že i logické myšlení má svoje omezení“⁴⁷.

Toto období provází také emoční instabilita. Setkáváme se s častými a nápadnými změnami nálad, s impulsivitou v jednání, dále pak z nepředvídatelnosti reakcí a postojů. Tyto emoce jsou těžko zvladatelné pro udržení konkrétního společenství, v našem případě ve společenství ministrantů. Jedinci na sebe upoutávají pozornost a mnohdy to vede k různým konfliktům, které nepřispívají ke klidné přípravě na liturgii. „V činnostech se objevují výkyvy. Chlapci bývají vzpurní a kritičtí, což je zákonité a pokud si to vedoucí neuvědomí, zažene je do opozice a snadno je ztratí“⁴⁸.

Ani pro daného jedince toto období není jednoduché. „Objevují se potíže při koncentraci pozornosti spojené s emoční nestálostí. Dochází u něj k výkyvům v prospěchu, na který je právě nyní kladen zvýšený důraz. K tomu všemu se přidává zvýšená únava, která se projevuje střídáním ochablosti a apatičnosti s krátkými fázemi vystupňované aktivity, zhoršení spánku či poruchy chuti k jídlu“⁴⁹.

V tomto období pokračuje také vývoj motoriky. Tento vývoj je výraznější než v období předešlém. Získávají dovednosti, které si žádají značnou sílu, hbitost, pohybovou koordinaci, a i smysl pro rovnováhu.⁵⁰

⁴⁵ Srov. tamtéž, VÁGNEROVA, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000. s. 214.

⁴⁶ Srov. tamtéž. s. 215.

⁴⁷ Srov. tamtéž, s. 218.

⁴⁸ BŘICHÁČEK, Václav, Jarmila KOLOUCHOVÁ, Anna MACHOVÁ, Věra MERCELLIOVÁ a Iva VAŇKOVÁ. *Psychologie*. Vyd. 2. opravené a doplněné, Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, s. 16.

⁴⁹ Srov. LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicium, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s. 135.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 136.

V období pubescence se také dostavuje změna v hodnocení v časové dimenze. Tato „změna se odrazí v celkovém přístupu ke světu i k sobě samému. To pak ovlivní mimo jiné také základní psychické potřeby, jako je potřeba jistoty a bezpečí, seberealizace a otevřené budoucnosti“.⁵¹

Nepříjemnou stránkou pro dospělé je většinou v tom, že „pubescent má sklon k polemizování. Má pocit, že jeho argumenty jsou tak jasné, že je musí každý pochopit“.⁵² Dále bychom měli mít na mysli vztahovačnost pubescenta. „D. Elkind mluví o iluzi „imaginárního publika“, které neustále sleduje chování pubescenta“.⁵³

2.3. Období adolescence

„Období adolescence je další fází ve vývoji, která je relativně dlouhá, a to od patnácti do dvaceti let. Toto období je ohraničováno dvěma sociálními mezníky. A to ukončení povinné školní docházky a dovršení přípravného profesního období“.⁵⁴

Zde je dobré si uvědomit preference adolescentů, kteří „preferují jednoznačná, zásadní a rychlá řešení, která vedou k jistotě. Kompromis je chápán, jako řešení obecně méně kvalitní a nepřiliš žádoucí“.⁵⁵ Ze zkušenosti víme, že takhle se jednat nedá. Dobro, které v určité době vnímáme, se po určité době nemusí jevit jako dobro úplné. Neznamená to, že by dobrem přestalo být, ale v širších souvislostech jsme schopni od tohoto dobra upustit pro získání většího dobra. Je dobré mít na paměti, že „naše zkušenost pro adolescenta nemá potřebnou regulační hodnotu a nejde o validní informaci“.⁵⁶

„Mezi hlavní vývojové úkoly (Havighurst, 1953) období dospívání patří zejména uvolnění z přílišné závislosti na rodičích a na druhé straně navazování diferencovanějších a významnějších vztahů k vrstevníkům obojího pohlaví“.⁵⁷ V této době se adolescent osamostatňuje a dochází k rozvoji identity ve dvou fázích, jak uvádí Josselsonová v roce 1980. V první fázi dochází k postupné stabilizaci, což se projevuje vyrovnáváním vztahu s rodiči. Druhá fáze je „fází psychického osamostatnění. Jedinec už zde není závislý na

⁵¹Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000. s. 219.

⁵²Srov. tamtéž, s. 220.

⁵³Tamtéž, s. 221.

⁵⁴Srov. Tamtéž, s. 253.

⁵⁵Tamtéž, s. 259.

⁵⁶Srov. Tamtéž, s. 261.

⁵⁷Srov. LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětského lékaře*. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicem, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. s. 141.

rodině. Poslední fázi nazývanou individuace, je doba, dosažení úplné samostatnosti a vytvoření takové identity, která potvrzuje jedinečnost osobnosti a je alespoň přibližně realistická^{.58} „Tato identita je poznamenána blížící se dospělosti, kdy adolescent neslychá, když je oslovován jen „ty“, ale začíná slyšet „vy“, dostane občanský průkaz a od rodičů větší svobodu“.⁵⁹ Ze zkušenosti víme, jak důležitý moment to pro nás byl, kdy nás okolí začalo brát trochu vážněji. Neměli bychom na něho zapomínat, ale naopak se ho snažit uplatnit v jednání s adolescenty. „Preference adolescentů se zakládají na intenzivních prožitcích a absolutních řešení“.⁶⁰ Jak autorka uvádí, „adolescence by měla být ukončena dosažením dospělosti“.

Adolescenti mají „potřebu neodkladného uspokojení a velmi často přijímají svobodu, ale o zodpovědnost nestojí“. Z této věty by se mohlo zdát, jako by se jednalo o období „nezodpovědných jedinců“. Ale není tomu tak. Dále je uvedena pro nás další důležitá informace. Adolescenti „zpravidla na ní nemyslí, neuvažují o ní“.⁶¹ Zde nastává další úkol pro dospělé. Trpělivé a důsledné vedení se vším respektem k dané osobě. Typické pro toto období je ukvapenost a zbrkllost. Často činí závěry na základě okamžitého impulsu.⁶² Nastává otázka, do jaké míry si uvědomujeme zodpovědnost svého jednání. Pro adolescenta je to důležité, neboť k jeho „sebepoznání přispívá i hodnocení jiných lidí, které funguje jako zpětná vazba“.⁶³

Dále je dobré si uvědomit skutečnost, že v souvislosti s dalším rozvojem abstraktního myšlení a potřebou si najít odpověď na existenciální otázky spojeného se v adolescenci mění vztah k víře.⁶⁴ Tyto odpovědi adolescent nehledá jen v knihách. Daleko důležitější jsou pro ně příklady žité víry.

Neméně významným rozhodováním v životě je volba povolání. „Velká část mladistvých začíná svou profesionální dráhu s nejasnými a falešnými představami a málo detailními informacemi“.⁶⁵ Můžeme být svědky případů, kdy je jedno povolání vynášeno nad jiné, ať už jde o povolání do určitého stavu nebo ve smyslu zaměstnání. To může být příčinou

⁵⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000. s. 263.

⁵⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál s. r. o., 2000. s. 265.

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ Tamtéž, s. 266.

⁶² Tamtéž, s. 267.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Srov. tamtéž, s. 271.

⁶⁵ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Aktualizované. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. s. 160.

špatného vybrání povolání a nespokojenosti v něm. Každé povolání, které je pro společnost prospěšné, je důležité.

Toto období je také obdobím hledání vlastní identity. Je to „hledání odpovědí na řadu základních otázek – kým jsem a jaký jsem, kam patřím a kam směřuji, jaké hodnoty jsou v mém životě nejvýznamnější“⁶⁶. Jak to udělat? „Dobře poznat své možnosti i meze a přijmout svoji jedinečnost i s případnými omezeními a nedostatky“.⁶⁷ Ze zkušenosti víme, jak je to mnohdy náročné, a také víme, že cesta k tomuto uskutečnění je mnohdy „trnitá“. Touto cestou prošli a procházejí všichni. Ne všichni už ale nalézají adekvátní pomoc. Tohle není úkol pro jedno období.

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Aktualizované. Praha: Grada Publishing, a. s., 2006. s. 160.

3. Ministrantský slib

Pokud jsem před některými lidmi nebo kněžími zmínil téma ministrantského slibu, reagovali většinou s úsměvem. Proč nějaký ministrantský slib. Do této doby žádný nebyl. Ono to tak úplně pravda není. Tady si dovolím podotknout skutečnost, která pramení z neznalosti dějin. Doklad o ministrantském slibu najdeme z 2. října roku 1927. V tento den v kapli sv. Václava na Pražském hradě byl hromadně složen ministrantský slib.⁶⁸ Objevuje se i názor, že žádný slib nepotřebujeme. V mnohých farnostech je dostatek ministrantů, kteří fungují i bez slibu. Jsme však čím dál více svědky toho, že se ministranti vytrácejí, je jich čím dál méně. S dospívajícím věkem řada těchto kluků ministrantskou službu opouští. Od starších kluků je často slyšet věta – já už to přenechám mladším. Tady si dovolím říct, že jde o nepochopení ministrantské služby. Ministrant svědčí o této službě i ve chvíli, kdy ji sám aktivně nevykonává. Všechno, co v životě dělá, má dopad na hodnocení ostatních ministrantů. Pokud jeho jednání je chvályhodné, přispívá to k větší prestiži této služby. Pokud ovšem jeho jednání není ve shodě se službou, kterou vykonával, vrhá to špatný stín i na ostatní ministranty.

Často jsme svědky nedostatku ministrantských následovníků. Jeden z důvodů se zdá být nedostatek vzorů. Starší ministranti službu opouštějí a mladším ministrantům chybí vzory, které by je uváděly do ministrantské služby. Zároveň by byly pro ně oporou ve chvíli, kdy si nejsou jisti. Jedná se zvláště o slavnosti a některé významné události. Ministrantská služba a ministrantské společenství je ve větší míře uzavřeno jen na půdě kostelní kolem oltáře při mši svaté. Význam ministrantské služby je tak značně ochuzen.

Jiný důvod úsměvu nad ministrantským slibem může pramenit z minulých dob, kdy bývali za minulého režimu jiskřičky a pionýři. Tato doba je už minulostí. Navíc před jiskrami a pionýrem existovala (a dnes již znovu legálně působí) skautská organizace, která už od mládí vychovávala své členy ke dni, kdy skládali skautský slib. Tato výchova měla řadu rozměrů:

1. „Duchovní, který napomáhá dětem i dospívajícím hledat duchovní řád světa a usiluje o vytváření hodnot, které přesahují jedince a předávají se z generace na generaci.

⁶⁸ BIERNÁT, Josef a Marcela FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ. *Skauti Legio angelica. Diplomová práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské výchovy, 2021, s. 16.

2. Mravní, který systematicky podporuje kladné vztahy mezi lidmi i k přírodě, usiluje o morální obrodu jedince, upevňování sociální opory a spolupráci mezi lidmi navzájem.
3. Citový, rozvíjející vnitřní prožívání a city dětí jako předpoklad rozvoje přátelství, pomoci a služby druhým.
4. Estetický, který podporuje poznání lidské kultury, rozvíjení vlastní tvořivosti a citu pro krásu.
5. Sociální, vedoucí ke kladným vztahům mezi lidmi i k hledání vlastní role ve společnosti.
6. Rozumový, který doplňuje školskou praxi a vede k poznávání přírody i světa v praktických činnostech.
7. Občanský, který připravuje děti pro život v rodině, v obci, v národě, ve státě i v mezinárodních společenstvích.
8. Volní, který usiluje o zvyšování odolnosti jedince po stránce tělesné, zdravotní, duševní i duchovní⁶⁹.

Podíváme-li se podrobněji na skautský slib, můžeme vidět, že stojí na křesťanských základech. Pro ukázkou si uveďme pár bodů ze skautského slibu. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným. Tímto bodem se neříká nic jiného, než že má milovat svého bližního.⁷⁰ Skaut je pravdomluvný – nevypovídá nic jiného, než že lež je hřích. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců. V tomto bodě skautského slibu vidíme ukryté čtvrté přikázání cti svého otce i matku.⁷¹ Skaut je čistý v myšlení, slovech i ve skutcích. Tímto krokem dává skaut najevo boj proti hříchu, kterého se dopouštíme myšlením, slovy i skutky.⁷² Navíc jednou z odnoží skautingu byla i organizace „Legio angelica“. Členové Legio angelica byli významní pozdější teologové a biskupové. Tito členové také skládali svůj slib. Uvážený slib není jen formální záležitostí, ale jde o celoživotní program.

Ministrantský slib by měl být něčím podobným. Vždyť ministrant není ministrantem jen u oltáře, ale má jim být v každé životní situaci a v každém prostředí, kde se právě nachází.

⁶⁹ BRICHÁČEK, Václav a Vít RŮŽIČKA. *Pedagogika*. Vyd. 1.-druhý dotisk. Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, 2006. s.10.

⁷⁰ Mat 22, 39.

⁷¹ EX 20, 12.

⁷² *Český misál* (Ed. 2015), úkon kajícnosti.

Ministrant je tedy služebník, jehož pole působnosti je velmi rozmanité. Život ministranta, stejně jako život každého křesťana, by měl být protkán službou podle vzoru Ježíše Krista, který nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil.⁷³ V případě ministranta by to mělo být znatelnější, neboť je Ježíši fyzicky blíže při mši svaté než kterýkoli věřící.

Pokud se dále nad tématem slibu zamyslíme, zjistíme, že sliby nás provázejí po celý život. Už jako malé děti jsme slibovali rodičům po nějakém zlobení, že už budeme hodní, budeme mít v pořádku svoje věci, budeme se učit, budeme... I v době dospívání jsme slibovali kamarádům či kamarádkám pomoc, přátelství nebo věrné kamarádství doprovázeno nějakým druhem pomoci. Při svátosti smíření se slibovalo opravdové polepšení. Dospělí také mají své sliby. Některé jsou vážného rázu, kdy slib určuje další směřování jejich životní cesty. Jiné jsou běžné, týkající se pracovního rázu, které mnohokrát nedodrží a potom vznikají zbytečné konflikty. Jako příklad můžeme uvést nedodržené termíny zakázek. Zkrátka musíme konstatovat skutečnost přítomnosti různých slibů jak v našem životě, tak i v lidské společnosti, která putuje dějinami.

„S věkem roste rozvaha a s rozvahou odpovědnost. Nesplněný vyzrálý slib cítí svědomí jako osten“.⁷⁴ Ani s ministrantským slibem to není jinak. Tento slib není pro malé kluky, tedy začínající ministranty, ale stejně jako u skautů nebo u kohokoli z nás, kteří jsme nějaký takový vyzrálý slib složili (např. manželský, řeholní, ...), byla nutná příprava a uvážení. I od slibujícího ministranta se očekává plné pochopení smyslu slibu. Jen tak bude schopen se vši zodpovědností jej vzít jako moto pro svůj život, který má být vědomě protkán službou a nezůstane jen jako krásná vzpomínka na slavnostní den. Pokud si slibem uvědomí, že slib je něco, co jej má provázet celým životem, pak poznal pravou hloubku slibu. Dodržení slibu není věcí jednoduchou. Tuto zkušenost známe dobře z praxe. Z tohoto důvodu v křesťanském prostředí vždy slib končil větou, nebo spíše prosbou „k tomu mi dopomáhej Bůh“.

Každý, kdo skládá slib, by si měl uvědomit, že „slib je pomůckou na cestě k cíli“.⁷⁵ Tuto pomůcku se učíme používat a naplňovat celý život. Z tohoto důvodu se jen sliby neskládají, ale také obnovují. Tady nejde o to, že bychom slib zrušili a chceme se k němu navrátit. Tady jde především o obnovu osobní, kdy vrůstáme do slibu a daný slib je nám

⁷³ Mat 20,28.

⁷⁴ HÁJEK-BALŮ, Petr. *Skautský slib*. Vyd. 1. Chotěboř: 2015. s. 5.

⁷⁵ Srov. VYCHODIL, Daniel. *Metodika*. Vyd. 2. Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. 2001. s. 25.

možná bližší a vzácnější než na začátku, kdy jsme slib složili, popřípadě dali. Tato obnova se děje neustále v různých chvílích či příležitostech našeho života. Nejčastější formou obnovy slibu je denní obnova, kdy si na sklonku dne uvědomujeme, do jaké míry se nám slib dařil uskutečňovat a dáváme si předsevzetí jej příští den plnit lépe.

Jinou formou obnovy slibu je obnova slavnostní. Tato obnova připadá na den výročí složeného slibu. Jde zde především o sliby řeholní, nebo manželské. Tato obnova se koná slavnostní formou, kdy je přítomno větší shromáždění lidu. Existují také pravidelné obnovy slibu. Tato obnova se týká kněží, kteří na Zelený čtvrtek v katedrále spolu s biskupem obnovují své kněžské závazky.

Obnovu svých životních slibů si můžeme udělat i soukromě. Tento moment se naskýtá, když jsme přítomní například svatebního obřadu. V této chvíli se můžeme rozpomenout na den, kdy jsme byli v roli novomanželů, a tak si připomenout co jsme slíbili. „Obnovit to znamená staré učinit novým, nevýrazné zvýraznit, omšelé projasnit a vybledlému vrátit pestrost a barevnost“.⁷⁶

Často také musíme zodpovědně přiznat, že se nám nedaří přesně plnit to, co jsme slíbili. O to u slibu nejde. Není důležité, zda se nám daří slib dodržet do puntíku nebo ne. „Daleko důležitější je ochota začínat každý den znovu s vědomím důslednějšího plnění slibu“.⁷⁷ Náš slib by také pro nás měl být jakýmsi pomyslným kompasem našeho života.

3.1. Význam slibu pro ministranty

„Každá významná událost v životě člověka má být vyjádřena také navenek jistou formou“.⁷⁸ S jistotou můžeme říct, že ministrantský slib daný Bohu a farnosti významnou událostí je. Stejně jako pro každého, kdo uvážene složil nějaký životní slib je to radostná událost. I ministrantský slib je touto událostí a není věcí soukromou, ale veřejnou. Stejně tak jako všechny ostatní sliby, které se skládají v katolické církvi. Slibující jasně dává najevo žít podle toho, co slíbil. A to není jen věcí osobní, protože důsledek tohoto slibu má vliv na celé společenství. Shromážděný lid dává svou přítomností najevo podporu slibujícímu a také souhlas s tímto slibem. Ve chvíli slibu ministrant už není jako jeden z mnoha, ale svým slibem vyjadřuje, že to myslí se službou vážně. Tímto krokem také

⁷⁶ HÁJEK-BALŮ, Petr. *Skautský slib*. Vyd. 1. Chotěboř: 2015. s. 42.

⁷⁷ Srov. MITRÍK, Andrej, Magdaléna KREJČÍŘOVÁ, Jan BREZA, Stanislava ŠEBESTOVÁ, Karol ĐURČÍK a Peter KNAPÍK. *Slub srdce skautingu*. Gilwellská instruktorská lesná škola 2016. s. 5.

⁷⁸ REINSBERGR Jiří a Tomáš KUBALÍK. *Knížka pro ministranty*, vyd. 2., Praha: Portál 2003. s. 120.

dává jistotu svému duchovnímu správci a zároveň mu nabízí pomocnou ruku. Pomocnou ruku každý člověk ocení. Bylo by jistě vhodné, aby byl dostatek těchto pomocných rukou. Jak to ale udělat? Odpověď na tuto otázku máme již z minulých let. Stačí se jen zamyslet nad minulostí, chtít se poučit z dobrého a osvědčené uvést znovu do praxe. Tímto osvědčeným nástrojem bylo hnutí „Legio angelica“.

Legio angelica

Hnutí Legio angelica vzniklo jako jedna ze skautských odnoží. Tady nešlo o nějaký zájmový kroužek, ale o organizaci, která měla své stanovy. Stanovy byly církevně schváleny 15. září 1929. V těchto stanovách bylo definováno, kdo může být členem této organizace. „Mohou to být zejména ministranti perfektně ovládající svou službu, žijící dobře svůj duchovní život, ale také život každodenní. Důležité je žít s církví – v poslušnosti a příkladném životě – i mimo kostel“⁷⁹.

I když se jednalo o odnož menšinovou, která nebyla příliš známa veřejnosti a většinou ji neznali ani tuzemští skauti a skautky, přesto se jednalo o hnutí dobře formované. To dosvědčuje i zpráva ze skautské lesní školy, která se konala v létě v roce 2018. Tam „při své přednášce o zapomenutých pokladech českého skautingu zmínil skautský bratr a profesor Stanislav Balík zásadní otázku: *Jakým způsobem byli v Legio angelica skauti formováni, že se v životě tak osvědčil?*“⁸⁰ Přestože se jednalo o menšinu, vyrostli z ní významní lidé. Ať už jde o kněze, učitele, vědce, nebo o lid v běžném povolání.

Tato skautská odnož nebyla založena žádným nadšeným skautem, který by hledal nové příznivce pro toto společenství, nýbrž obyčejným knězem, *narozeným v rodině, která určitě ideální nebyla.*⁸¹ Tímto knězem byl benediktýnský mnich P. Method Klement. Zpočátku nebyl skautingu nakloněn. Byla to pro něj jen zájmová činnost, která spíše chlapce od oltáře odvádí. Pro skauting byl nadchnut Mons. Tihamérem Tóthem, který byl známým maďarským spisovatelem pro mládež, propagátorem skautské výchovy a pozdějším biskupem.⁸²

⁷⁹ BIERNÁT, Josef a Marcela FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ. *Skauti Legio angelica. Diplomová práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské výchovy, 2021, s. 18.

⁸⁰ Tamtéž, s. 6.

⁸¹ Tamtéž, s. 14.

⁸² Srov. BIERNÁT, Josef a Marcela FOJTÍKOVÁ ROUBALOVÁ. *Skauti Legio angelica. Diplomová práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské výchovy, 2021, s. 20.

P. Method Klement velmi jasně stanovil, jací mají být členové hnutí Legio Angelica. Mají to být „veselí a ušlechtilí hoši, kterým vždycky ještě zbývá trochu času pro Spasitele v Nejsvětější svátosti. Musí být stateční, přesní a hbití, zvláště ráno, aby každý byl včas připraven u oltáře. Musí mít i trochu dobré vůle a vytrvalosti, aby správně nacvičili, čeho je třeba k zastávání posvátného úřadu, zvláště když toho vyžaduje slavnostní příležitost“.⁸³

P. Method Klement bral ministranty vážně. Stejně jako dnes i v jeho době byl nedostatek kněžských povolání. Proto dále uvádí: „Taková tedy musí být ministranti, kteří jsou sdruženi kolem svého vzoru sv. Václava a jiných sv. ministrantů. Budou to hoši, kteří mají srdce i hlavu na pravém místě. Budou to vojáci Ježíše Krista, jeho apoštolové, dobyvatelé Církve a budovatelé božího království na zemi. Z jejich řad se jistě budou doplňovat řady řídnoúciho kněžstva. Mezi nimi budou vyrůstat ideální sluhové chrámu a sakristii, ředitelé kůru chrámového, laičtí katecheté, předsedové katolických organizací, pomocné síly farní správy duchovní – a jistě i ve světských povoláních nad jiné řádní katolíci“.⁸⁴

Tady můžeme vidět, že nedostatek služebníků není jen otázka dnešní doby. I v dobách minulých byl nedostatek kněžských povolání. Ale na rozdíl od doby, ve které žijeme, se našli lidé, kteří s tímto problémem chtěli něco udělat. Důležitým krokem bylo najít si čas pro ministranty. Dnes můžeme sledovat fenomén, nedostatek času. Tento fenomén už trvá nějakou dobu. Z vlastní zkušenosti mohu uvést člověka, který když slyšel několikrát větu „ted' nemám čas,“ vícekrát už za tímto člověkem nešel. Možná, že v tom tkví problém dnešní generace. Po „sametové revoluci“ se nám otevřely možnosti mnohých aktivit, spoustu nabídek práce a možnost cestování. Zdá se, že pro samé aktivity jsme si nevšimli, že možná to nejdůležitější, co můžeme udělat, je čas daný člověku vedle nás. Lidé nepolemizovali nad tím, jak přetvářet některé zvyklosti, ale byli otevřeni najít si čas pro druhé. Výsledek z takového jednání se dostavil. Za arcibiskupa Prečana bylo tolik kněží, že uvažoval, jestli všechny vysvětit. Nakonec dal na moudrou radu P. Šuránka, který radil vysvětit s odůvodněním: „Kdo ví, jaká doba přijde“. Dnes můžeme říct, že šlo o prorocké slovo, neboť záhy přišla doba totality.

⁸³ Tamtéž, s. 17.

⁸⁴ Tamtéž.

Přestože z této odnože skautingu vzešlo mnoho kněží, biskupů, vědců a lidí, kteří se v životě osvědčili, jak již bylo výše řečeno, i dnes můžeme od různých kněží zakoušet odmítavý postoj k této organizaci. Přitom pokud by si přečetli skautské stanovy a popřípadě stanovy Legio Angelicy, museli by naznat skutečnost, že jde o nejlépe zformovaná pravidla pro křesťanský život, která jsou pochopitelná a přístupná pro lidi napříč všemi věkovými kategoriemi. „Cílem skautingu je naučit mladé lidi, jak se poctivě žije, a ne, jak se dá životem proklouzávat.“ Tento cíl definoval jeho zakladatel Robert Baden Powell.⁸⁵ Zdá se, že v dnešní době tento cíl znovu nabývá na aktuálnosti.

3.2. Proces definování ministrantského slibu

Proces definování ministrantského slibu sleduje tři cíle. Kognitivní, který se soustředí na znalosti, afektivní se soustředí na postoje a poslední psychomotorický, tedy dovednostní. Jednotlivé cíle si nyní rozebereme.

První z nich je kognitivní. Zde ministrant poznává Ježíše i službu jemu. Je to velice důležité. Pokud někoho dobře neznám, nemohu mu ani sloužit. Pokud někoho neznám, nevím, co je to za člověka a jaké má úmysly. Žádný rozumný člověk, který se řídí dobrými a poctivými úmysly a má rád druhé lidi, nebude chtít těmto lidem škodit. Z tohoto důvodu je nutné se seznámit s tím, ke komu chci jít do služby. Jen pokud člověka znám a seznámil jsem se detailně s jeho plány, budu schopen službu mně svěřenou vykonávat tak, jak ji ode mě požaduje. A pokud tuto službu vykonávám a cítím, že je to pro mě to pravé, co chci dělat, budu se chtít v tom zdokonalovat. Zdokonalení ovšem není možné bez potřebných znalostí. V ministrantské službě jde o službu Vládci, který jako jediný má propracovaný plán, který bezpečně vede k cíli. Jen je potřeba se s tímto skvělým plánem co nejčastěji seznamovat. Je to důležité proto, aby si jej daný služebník nezačal vysvětlovat po svém a vlivem této nesprávné interpretace nesplnil daný úkol tak, jak bylo od něho požadováno.

Další nutností je pravidelné setkávání. Při tomto setkávání dochází k vyjasňování pozic a k utvrzení služebníka o správnosti vykonaného úkolu. V této chvíli se nabízí také prostor pro případné dotazy, nebo náměty.

⁸⁵ Srov. VYCHODIL, Daniel. *Metodika*. Vyd. 2. Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. 2001. s. 23.

Dalším cílem jsou postoje. Postoje jsou důležitou věcí. Postoje se týkají hodnot, a z přijetí hodnot pramení vnitřní motivace. Člověk má kladný vztah k určitým hodnotám, a proto mu na nich záleží, což se projeví i navenek. Postoje k hodnotám dávají smysl celému konání (v našem případě k ministrování). V navrhovaném ministrantském slibu uvádíme jako nejdůležitější postoj, k němuž chceme děti vést, že chtějí být přáteli Pána Ježíše (mít s ním osobní vztah, žít s ním), a také být jeho rytířem (službu, snahu o aktivní úsilí ve prospěch Ježíšových hodnot – tj. hodnot Božího království). Ministrovat beze smyslu, bez opory v hodnotách, a jejich kladnému přijetí je pouze něčím vnějším, a nedotýká se to přímo dětí, které při liturgii slouží. Naproti tomu při vedení ke správným postojům je ministrování skutečně výchovné a prospívá k duchovnímu růstu – je to výraz přátelství s Ježíšem i služby jemu, i jeho rodině (církvi).

Třetím cílem je cíl dovednostní. Aby ministrant mohl svou službu u oltáře vykonávat tak jak jí má vykonávat, tedy se vši noblesou, je potřeba se tímto dovednostem naučit. Jistě známe talenty, kteří se učit nepotřebují a stačí jim vidět, co mají dělat a potom to přesně udělají. Většina z nás však tuto schopnost nemá. Potřebujeme se novým věcem naučit a naučené opakovat. Velkou dovedností, která k ministrantské službě náleží je okamžik, kdy se zastavíme a pohlédneme nazpět. Toto poohlédnutí nazpět nazýváme reflexe. Dovedností, kterým jsme se naučili, je potřeba vhodným způsobem předat postupně mladším ministrantům. Je dobré postupovat od jednoduchého a postupně po zvládnutí postupovat dále k věcem složitějším. Ministrant rozdělující služby by se měl umět vcítit do mladšího ministranta a zvážit, zda daná služba pro něho nebude příliš náročná vzhledem k jeho vzrůstu nebo schopnostem.

Není ideální variantou, pokud přijde malý ministrant, který nemá vzory a musí dělat všechno nač mu síly stačí. Nové věci se nepotřebují učit jen začínající ministranti. Učit se potřebuje každý, kdo chce být dobrým ministrantem. Někteří ministranti si to nemyslí. U těchto jedinců pak můžeme sledovat výskyt různých mýtů, jak co dělat, nebo nedělat. Tyto mýty se pak jen těžko odnaučují. Neustále učení je zvláště důležité pro lektory. Lektor je ministrant určený k předčítání slova Božího. Svým slovem mluví Bůh k lidem jako k přátelům a stýká se s nimi, aby je pozval do svého společenství.⁸⁶ Z tohoto důvodu je příprava lektora nezbytná. Nelze dát knihu na poslední chvíli komukoli.⁸⁷ Lektor by se

⁸⁶ *Dokumenty II: vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. DV 2.

⁸⁷ REINSBERGR, Jiří a Tomáš KUBALÍK. *Knížka pro ministranty*. Vyd. 2. Praha: Portál 2003. s. 86.

měl neustále zdokonalovat tím, že promýšlí text a snaží se jej předat v tom duchu, jak byl napsán. Svou poctivou přípravou a správným přednesem, který je velice důležitý, může dobře posloužit knězi či jáhnovi, neboť připravuje „živnou půdu“ pro jejich homilii.

Nyní si ukažme, jak by tento slib mohl vypadat a ukažme si na něm přítomnost cílů.

Já, ... slibuji před Pánem Ježíšem
i před svou farní rodinou,
že chci být dobrým rytířem svého Krále
a snažit se o pevné přátelství s ním
u oltáře i v osobním životě,
poznávat Boha i ministrantskou službu,
ovládat ji a vykonávat správně.
K tomu mi dopomáhej Bůh!

Amen.

Úvod slibu: Já, N., slibuji před Pánem Ježíšem i před svou farní rodinou,

Afektivní cíl: že chci být dobrým rytířem svého Krále a snažit se o pevné přátelství s ním u oltáře i v osobním životě,

Kognitivní cíl: poznávat Boha i ministrantskou službu,

Psychomotorický cíl: ovládat ji a vykonávat správně.

Závěr: K tomu mi dopomáhej Bůh! Amen.

Naskýtá se otázka, proč zrovna takto formulovat daný slib. Proto si tento slib projdeme detailně.

Slib začíná důrazem na osobní postoj, protože prioritou ministrantské formace zůstává přátelství s Ježíšem, a také rozhodnutí se pro Ježíše úměrně věku. To naznačujeme tím, že prohlašujeme Ježíše za svého Pána.

Slova „u oltáře i v osobním životě“ jsou jednak uvědoměním si, že ministrantem, tedy Ježíšovým rytířem,⁸⁸ který bojuje o dobro,⁸⁹ jsem všude. Jsem jim i mimo mši svatou. Zároveň jsou východiskem pro aktuálnost tohoto slibu i ve chvíli, kdy člověk není v ministrantské službě aktivní.

Poznávání ministrantské služby má být spojeno s poznáváním Boha (proto „poznávat Boha i ministrantskou službu“). Slovy „ovládat jí a vykonávat správně“ chceme říct, že Pánu Ježíši chceme dát to nejlepší, co umíme. Na konci je zvolání „K tomu mi dopomáhej Bůh! Amen“. Jsme si vědomi, že nikdo není schopný sám ze sebe naplňovat tento slib a být skutečně dobrým služebníkem, pokud nám k tomu Bůh nedá svou milost, kterou si právě v závěrečném zvolání vyprošujeme.

Můžeme si povšimnout i ostatních detailů v tomto slibu. Slib je dán jak Pánu Ježíši, tak i farnímu společenství, což umocňuje závaznost. Je zde také zmíněn ideál rytířství, tedy služby. Je zde zmíněn i obraz Ježíše jako Krále a Přitele zároveň.

3.3. Obřad ministrantského slibu

Obřad ministrantského slibu by se měl konat při společné farní liturgii, nejlépe v neděli, aby tak farnost mohla prožívat radost z nových ministrantů. A ministranti, aby cítili podporu ve své službě i závazek vůči tomu, co slibují. Je vhodné, aby přede mši svatou proběhl nácvik ministrantského slibu, aby tak ministranti věděli, co se bude dít. Také, aby odpadla nejistota a ministranti se mohli více soustředit na průběh celého obřadu.

Stejně tak by bylo vhodné, aby byla na událost ministrantských slibů přichystána i farnost, protože obřad se může a má dotýkat i jiných liturgických služeb. Z tohoto důvodu je možné stanovit tzv. *liturgický kroužek* – skupinu, ve které by byl jak kněz, tak vedoucí ministrantů, jáhen, varhaník, zástupce scholy, kostelník, zástupce dekoratérů kostela atd.⁹⁰ Je dobře, pokud je společenství farnosti na tuto událost připraveno.

Při samotné mši svaté mohou jít kandidáti na ministranta na začátku mše svaté (v civilním oděvu) v liturgickém průvodu, aby si více uvědomili slavnostnost a důležitost svého slibu,

⁸⁸ Srov. Eparchy of St. Maron of Brooklyn. *Knights of the Altar Handbook* [online]. New York: Eparchy of St. Maron of Brooklyn, 2017. [cit. 2024-04-08]. s. 12. Dostupné z: <https://stanthonylawrence.org/wp-content/uploads/2017/06/Knights-of-the-Altar-Handbook.pdf>

⁸⁹ Srov. WOŁĄCEWICZ, Hubert. *Ministrant przez cały rok 2019*. Kielce: Jedność, 2018. s. 1. ISBN: 978-83-8144-083-7.

⁹⁰ Srov. DEMEL, Zdeněk: „Animace liturgie.“ *Studia theologica*. 13, č. 1 [43], (2011). s. 105. Dostupné na: <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2011/01/06.pdf>

a také, aby tím bylo jejich rozhodnutí ministrovat prezentováno farnímu společenství. Z tohoto důvodu se doporučuje, aby se konal tzv. velký vstupní průvod, s křížem a svícemi, procházející celým kostelem. Je vhodné, aby kandidáti ministrantské služby nepřecházeli společně s ostatními ministranty do presbytáře, ale aby zůstali například na lavičce nebo židlích před ostatními lavicemi, aby tak pocítili rozdíl a jistotu výjimečnosti ministrantské služby.

Samotný obřad slibů má čtyři části:

1. Pozvání ministrantů a vysvětlení smyslu obřadu.
2. Slib a obnova ministrantského slibu a přijetí knězem.
3. Žehnání ministrantského oblečení a jeho předání.
4. Pozdrav a gratulace.

Po homilii kněz jmenovitě pozve kandidáty ministrantské služby před oltář a krátce objasní význam a smysl ministrantského slibu. Poté přistupují jednotliví kandidáti ministrování k oltáři. Pravou ruku kladou na oltář a pronesou slova slibu. Slib by měl být pronášen kandidátem směrem k farní rodině. Je třeba myslet na to, že na oltáři nesmí být výzdoba tak veliká, že by zabránila shromážděné farní rodině vidět slibujícího. Také je potřeba myslet na výšku ministrantů. Pokud se jedná o situaci, kdy jsou kandidáti menší a oltář by byl příliš vysoký, je možné zezadu oltáře umístit pro tento účel schodek. Pokud se to jeví jako nevhodné nebo to z jiného důvodu není možné, pak může slibující přistupovat z boku oltáře tak, aby na něj bylo vidět.

Po složení slibu kandidáti odcházejí opět před oltář. Kněz se pak zeptá všech přítomných ministrantů, zda chtějí být i nadále rytíři Pána Ježíše. Po společné odpovědi, když skončila hlavní část slibu, přijme kněz jménem Pána Ježíše i jménem společenství farnosti jejich předsevzetí sloužit u oltáře. Ministranti pak pomohou novým ministrantům s oblečením komže. Následuje žehnání superlic a jejich jednotlivé oblečení novým ministrantům, které provede sám kněz. V případě, že se ve farnosti neužívá komže a superpelice, žehná kněz bílý ministrantský oděv, který sám předává, přičemž ostatní ministranti pomáhají s uvázáním ministrantského cingula.

Jsou-li oblečeni všichni noví ministranti, následuje pozdrav. Kněz obejde nové ministranty a podá jim ruku. Stejně tak obejdou nové ministranty i ostatní přítomní

ministranti a podají jim ruku. Pokud se to zdá být vhodné, mohou jít pográtulovat i někteří zástupci farnosti (například katecheta, kostelník, nebo zástupce pastorační rady farnosti).

Samotný obřad by měl být zakončen poděkováním všem přítomným ministrantům za jejich věrnost slibu, za jejich službu a přáním Božího požehnání pro život s Pánem Ježíšem i ministrantskou službu. Přímluvy mohou být při této liturgii spojeny s přinášením obětních darů, v němž by se přinášely i symboly jednotlivých částí slibu. Slova proseb věřících by pamatovala jak na ministranty, tak na celou farní rodinu a církvev.

Ceremoniál ministrantského slibu

Po homilií kněz od sedes pozve kandidáty ministrantské služby před oltář těmito, nebo podobnými slovy:

„N. pojd' ke stolu Pána Ježíše a staň se jeho rytířem.“

Když nastoupí všichni kandidáti ministrování, Přicházejí jednotlivě k oltáři, kladou pravou ruku na oltář a pronášejí slova slibu:

„Já, N., slibuji před Pánem Ježíšem

i před svou farní rodinou,

že chci být dobrým rytířem svého Krále

a snažit se o pevné přátelství s ním

u oltáře i v osobním životě,

poznávat Boha i ministrantskou službu,

ovládat ji a vykonávat správně.

k tomu mi pomáhej Bůh!

Amen.

Když pronesou slib všichni noví ministranti, řekne kněz všem přítomným ministrantům:

„Všichni ministranti slíbili (začátkem své služby se rozhodli) žít ministrantský slib, který jsme právě slyšeli. Proto se vás všech ministrantů ptám:

„Chcete i nadále být rytíři Pána Ježíše při ministrantské službě?“

Všichni ministranti odpovídají:

„Ano“

Kněz dále pokračuje:

„Chcete i nadále usilovat o pevné přátelství s ním?“

Všichni ministranti odpovídají:

„Ano“

Kněz dále pokračuje

„Chcete i nadále poznávat a vykonávat ministrantskou službu tak, aby se Bohu líbila a pomáhala celé naší farní rodině lépe prožít liturgii?“

Všichni ministranti odpovídají:

„Ano“

Kněz pak přijme sliby nových ministrantů i obnovení stávajících slovy:

„Jménem Pána Ježíše, našeho Krále, i jménem celé naší farní rodiny přijímám váš slib a děkuji vám za vaši službu“

Kněz pak požehná bílé ministrantské roucho modlitbou:

„Dobrý Bože, ty si neustále voláš lidi ke své službě.

Požehnej + toto ministrantské roucho a dej, ať ti, kteří jej budou nosit, konají svou službu důstojně a s radostí, že ti mohou být blízko. Kéž jim toto roucho připomíná jejich slib i privilegium být ti blízko u oltáře.

Skrze Krista, našeho Pána.

Amen.“

Kněz pak může požehnaná roucha pokropit svěcenou vodou.

Následuje předání oděvu těmito slovy:

„N., Přijmi ministrantské roucho, aby ti připomínalo tvůj slib.“

Následně kněz obejde všechny nové ministranty a pozdraví se s nimi podáním ruky.

Všichni ostatní ministranti pak udělají totéž.

Po pozdravení kněz nahlas řekne:

„Dobrořečme Pánu!“

A všichni lidé odpoví:

„Bohu díky!“

Mše svatá pak pokračuje vyznáním víry a přímluvami.

4. Příprava k ministrantskému slibu (podle Bloomovy taxonomie)

Pokud jde o nějaké rozhodnutí v našem životě, vždy se na něj připravujeme. Příprava se různí dle typu rozhodnutí. Pokud jde o běžná rozhodnutí, stačí nám jen promyslet, jestli je vhodné dané rozhodnutí uskutečnit, dále pak, který moment a jaký způsob je k tomu vhodný. Pokud máme vše promyšleno nic nám nebrání dané rozhodnutí zrealizovat.

Náš život je však protkán i rozhodnutími, které mají dalekosáhle důsledky. Takovými rozhodnutími mohou být například uzavření manželství, přijetí některého ze stupňů svěcení, složení řeholních slibů. Není to jistě celý výčet důležitých rozhodnutí. Klidně bychom zde mohli jmenovat další, ale to není v tuto chvíli podstatné. Každý, kdo takové rozhodnutí udělal, ví o nutnosti přípravy k tomuto kroku. Tady už nejde jen o promyšlení, tady je potřeba „dozrát“. V těchto případech jde o rozhodnutí na celý život a zrušení tohoto rozhodnutí většinou s sebou nese bolestivé následky. Ne jinak je to s ministrantským slibem. Ministrantský slib, stejně jako každý jiný slib, složený před Bohem má velkou váhu. Proto i u tohoto slibu je nutná příprava a čas k dozrání k tomuto kroku. Existuje řada možností, jak se na tento moment připravit. Jednou z možností, jak se na ministrantský slib připravit, je možnost přípravy podle „Bloomovy taxonomie“.

4.1 Bloomova taxonomie

Jednou z možností učení, je rozdělení do třech široce pojatých kategorií neboli domén. Toto rozdělení poprvé učinil americký pedagog a psycholog Benjamin Samuel Bloom ve své knize *Taxonomie úkolu výuky*⁹¹ V rámci každé domény rozlišuje schopnosti a dovednosti různého typu a obtížnosti.⁹²

První doména je kognitivní. Tato doména se dále dělí na znalosti a dovednosti. U znalosti jde o schopnost popsat, vybavit si, vyjmenovat, rozeznat, vybrat reprodukovat, nakreslit. U dovedností pak o vysvětlení, popsání důvodů, rozpoznání příčin, doložení.⁹³ To je možné díky taxonomii kognitivních cílů, do které patří zapamatování, porozumění, aplikace, analýza, syntéza a hodnocení.

⁹¹ GEOFFREY, Petty. *Moderní vyučování*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006. s. 30.

⁹² Tamtéž, s. 303.

⁹³ GEOFFREY, Petty. *Moderní vyučování*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006. s. 30.

Druhá doména je psychomotorická. Zabývá se učením praktických dovedností. Do této domény patří senzomotorické dovednosti, tedy činnosti týkající se smyslového vnímání, pohybů a vzájemné koordinace vjemů s pohyby.⁹⁴

Třetí doména je afektivní. Zabývá se rozvojem pocitů a názorů. Tato doména se týká pozornosti, zájmu, estetického cítění, morálních a jiných postojů, názorů, pocitů a hodnot. Bloomova taxonomie se zabývá vzdělávacími cíli. Postupuje od jednoduššího ke složitějšímu. Tuto taxonomii můžeme formulovat jako radu, návod anebo jako „kuchařku o šesti chodech“,⁹⁵ která nám může pomoci nejen k přípravě na slib, ale i později, při práci se slibem, kdy se k tomuto ideálu neustále vracíme.

4.1.1 První doména je zapamatování

Aby mohl ministrant složit slib, měl by jej znát. Toto zapamatování není bezhlavé se učení nějakému textu nebo poučce, jak to známe ze školy. U slibu nejde o to, aby člověk uspěl v dané chvíli tím, že slib perfektně odříká. Pro perfektní odříkání stačí arch papíru, kde je slib napsán a který po přečtení je stvrzen podpisem. Ovšem bez jisté námahy to také nejde. Slib je moto, které má ministranta provázet celým životem. Zde je dobré uvádět daného ministranta do služby a ukazovat mu smysl daného slibu, který má dalekosáhle důsledky.

K zapamatování můžeme použít také příklady ze života světců, zvláště těch, kteří byli ministranty, dále světce, kteří měli hluboký vztah k eucharistii anebo světce horlivé ve službě bližním. Nejsou to však jen lidé, kteří byli církví prohlášeni za světce. Pokud se zamyslíme, najdeme příklady služebníků církve, kteří se ve službě osvědčili a nazýváme je anonymní svatí. Příklady věrnosti můžeme ukázat i na mnohých bratřích a sestřích, kteří zůstali věrni svému slibu i přes mnohé útrapy. K zapamatování můžeme použít i různé logické hry, kdy se skládá celé znění slibu. Pomůckou k zapamatování může být inspirace plnění nějaké části slibu v každodenním životě a následná sdělení, co se komu podařilo zrealizovat. To se stává obohacením pro ostatní ministranty.

⁹⁴ Tamtéž, s.304.

⁹⁵ DOŘIČÁK, Lukáš: „Cesta ke skautskému slibu. Příprava ke slibu na motivy pana Bloma“ Skauting. 3, 2022.

4.1.2 Druhá dimenze porozumění

Porozumění slibu je velice důležitou skutečností. Je rozdíl mezi zapamatováním si dané formule slibu a mezi pochopením a vnitřním ztotožněním se se slibem. Je potřeba jeho význam, smysl a chápání postupně systematicky rozšiřovat.⁹⁶ K tomuto porozumění může velice dobře nápomoci každý, kdo daný slib žije a uskutečňuje. Autentické a přítomné prožívání je nejlepší vysvětlení slibu. Už jako malí jsme měli své vzory. Tito lidé konali určité dílo a my jsme se v nich zhlédli, takže jsme chtěli vykonávat to, co oni konali. Zde je určitě dobré, pokud se i v ministrantské partě najde někdo, v kom se mladší ministranti zhlédnou. Toto zhlédnutí může nastat v různých situacích. Může to být chvíle přede mší svatou, kdy mladší ministrant vidí včasnou připravenost, postoj usebraní a pozorné naslouchání, anebo řádně vykonaná služba. A protože jde o ministranty, je vhodné, aby porozuměli chvíli, u které jsou přítomni nejčastěji. Tou chvílí je mše svatá. Zde ministranty vedeme k hlubšímu porozumění mše svaté. Již několikrát každý z nich byl na mši svaté. Tento obřad není pro ně neznámý. Ani věci, které se užívají ke mši svaté už pro ně nejsou třeba neznámou. Během přípravy se s nimi seznámili. Ale pokud jsou knězi blíže, zjistí, že kněz říká některé modlitby potichu. Navíc dělá gesta, která na první pohled nic nevyprávějí.

Nejprve můžeme začít znamením kříže. Toto znamení děláme většinou často. Platí ovšem, že jej děláme s úctou a pochopením? Zde vysvětlíme, že kříž děláme s úctou a pochopením zvolna od čela k hrudi a od ramene k rameni, aby člověk cítil, že ho zcela obepíná, soustřeďuje ho a posvěcuje.⁹⁷

Další znamení je znamení malých křížků na čelo, ústa a na srdce. Ministranti správně vědí že doba, kdy jej děláme, je před evangeliem. Už ale třeba neví, že tímto gestem chceme říct: Chci, aby tvoje slova, Pane Ježíši, osvětila můj rozum, mou mysl, aby tvoje slova byla v mých ústech, abych tvoje slovo uměl hlásat druhým lidem a aby tvé slovo, Pane Ježíši, rozněcovalo moje srdce láskou.⁹⁸ Pokud tedy mě Pán Ježíš naplní svým slovem, nemohu vzápětí jít a mluvit vulgárně, pomlouvačně a ve svém srdci smýšlet o někom zle.

Příprava kalicha není jen praktickým úkonem, jak se zdá na první pohled. Zde také přísluhující ministrant může slyšet slova „jako se tato voda spojuje s vínem, tak ať jsme

⁹⁶ VYCHODIL, Daniel, Metodika, Junák-svaz skautů a skautek ČR, tiskové a distribuční centrum, Praha 2001.

⁹⁷ SURMA, Barbara, Krzysztof BIEL, Já jsem dobrý pastýř, Vyd. 1.Praha: Triton, 2016. s. 67.

⁹⁸ Tamtéž, s. 69.

spojení s božstvím věčného Slova, které je spojeno s našim lidstvím“. Už ale nemusí vědět proč kněz lije do kalicha víno a přidává jen pár kapek vody. Spojení vody a vína je společenství mezi Bohem a člověkem. Víno ukazuje na Ježíšovu lásku k nám a voda na lidi.⁹⁹ V tomto symbolu také můžeme obdivovat nekonečnost Boží lásky, která je daleko větší než naše slabosti.

Další moment, který nemusí ministrant chápat, je umývání rukou. Proč si kněz myje ruce, když je má čisté? Určitě to není kvůli tomu, že bude podávat tělo Pána Ježíše, protože od té chvíle sáhne několikrát na věci, které omyté nejsou. V této chvíli také příslušující ministranti u tohoto úkonu slyší slova: „Smyj ze mě Bože mou nepravost a očisti mě od mých hříchů. Už ale nemusí vědět, že jde o to, aby Pán Ježíš očistil jeho srdce.“¹⁰⁰

4.1.3 Třetí dimenze aplikace

V této třetí dimenzi se snažíme, aby ministrant nejen slibu rozuměl, ale uměl jej použít. Slib by měl být praktický. Je to kompas, vodítko, nebo pomyslné brýle přes které se díváme na skutečnosti kolem nás.¹⁰¹ Tento slib nemůže být odtržený od reality všedního dne. Pokud by se odtrhnul od reality, byl by k ničemu, neboť by nesplnil to, k čemu byl určený. Stal by se jen prázdnou frází, která by nepřinesla žádný užitek. Dobře aplikujeme slib, pokud je poznat, že nás všechny spojuje. Vyjadřuje, zda jsme připraveni plnit svoje odhodlání, které nám ze slibu vyplývají.¹⁰² To, jestli dovedeme aplikovat slib do každodenního života, se projeví v našem jednání. O situace, které prověří tuto aplikaci, v životě ministranta není nouze. Může to být hra s kamarády, při které se projeví pravá osobnost bez různých masek, činnost, do které se zrovna nechce, postoj k modlitbě, konkrétní skutek ochoty, nebo neochoty a další. Realizace slibu není okamžik jedné chvíle. Uvést slib do života je neustálý úkol, který nás motivuje ke stále lepšímu plnění slibu. Už skutečnost, že začínáme každý den znovu, je vlastně nová výzva k naplnění slibu. Jak tuto výzvu přijmout? V případě, že jde o ministranta, který se slibem dal do služby Ježíši, je to jednoznačně přihlášením se do této služby modlitbou spojenou s prosbou o vedení Duchem svatým.

⁹⁹ SURMA, Barbara, Krzysztof BIEL, Já jsem dobrý pastýř, Vyd. 1.Praha: Triton, 2016. s.76.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 77.

¹⁰¹ DOŘIČÁK, Lukáš: „Cesta ke skautskému slibu. Příprava ke slibu na motivy pana Bloma“ Skauting. 3, 2022. s. 28

¹⁰² MITRÍK, Andrej, Magdaléna KREJČÍŘOVÁ, Jan BREZA, Stanislava ŠEBESTOVÁ, Karol ĎURČÍK a Peter KNAPÍK. Slub srdce skautingu, Gilwellská instruktorská lesná škola., s. 6.

V přípravě na ministrantský slib lze v třetí dimenzi využít mnoha metod. Ministranti mohou řešit morální dilemata, zasazená v příběhu, v nichž se mají rozhodovat podle slibu. Samotný slib je možno znázornit (např. kresbou) a pověsit jej na faře, v místnosti, kde se ministranti scházejí, aby jej měli stále před očima. Také se dají připravit hry, které se týkají slibu a bodů, které slib obsahuje (např. skrze pantomimu, upravenou hru Aktivita apod.). Snahou je, aby děti dokázaly aplikovat slib, který znají, a kterému úměrně věku rozumí, do různých situací.

4.1.4 Čtvrtá dimenze analýza

Zde se naskytá možnost rozebrat prožité situace. Sledujeme žebříček našich hodnot a hledáme v čem jsme si s druhými podobní a co nás spojuje. Zde ministranti mohou sdílet chvíle, které od poslední schůzky zažili. Může jít o chvíle významné, kdy třeba navštívili nějakou farnost a byli přizváni, aby ministrovali. V této chvíli mohli vidět některé zvyky, které jim nebyly jasné a nyní máme možnost si je vysvětlit. Mohli zažít také něco, co je obohatilo a čím se nechali inspirovat. Může jít také o chvíle nevýznamné, nebo na první pohled bezvýznamné. Také tyto prožitky je třeba analyzovat. Ministranti se slibem zavazují být rytířem svého Krále a v této chvíli mohou sdělovat své rytířské zážitky. Rytíři se přece vždy setkávali a sdělovali si své zážitky, hodnotili je a vzdávali hold významnému rytíři. Ministrant jako rytíř by měl končit každý den analýzou svých skutků při večerní modlitbě. Tato modlitba by měla obsahovat vděčnost za to, co jsem, a zároveň vědomí toho, že jsem na cestě k plnému rozvinutí se.¹⁰³ Tato analýza mu pomůže k novému začátku v plnění slibu.

Čtvrtá dimenze bloomovy taxonomie je na hranici přípravy před slibem a práci s touto hodnotou po slibu. Možností, jak v této dimenzi s dětmi pracovat je vícero. Může jít o porovnávání ministrantského slibu s jinými vyjádřeními hodnot (např. se skautským slibem) nebo s biblickými texty.

4.1.5 Pátá dimenze syntéza

To v našem případě může znamenat stále hlubší uvědomění si, jak ministrantská služba může mít pozitivní vliv na prožívání liturgie, a řádně vykonanou službou umožnit i lepší prožití ostatním věřícím. To potom přispěje k větší oslavě Pána Ježíše, jemuž se

¹⁰³ ALBERICH, Emilio a Ludvík DŘÍMAL. *Katechetika*. Vyd. 1. Praha: Portál 2008. s. 98.

ministrant slibem zavazuje. Můžeme také ministranty vést k spoluzodpovědnosti za farní rodinu a potažmo následný vliv na město či vesnici.

Při práci v této dimenzi mohou ministranti části slibu vyjádřit v dílčích bodech – najít, co vše může zahrnovat jednotlivý bod ministrantského slibu. Tyto části pak mohou tvořit základ tzv. ministrantského zákona – širšího vyjádření slibu, který je pro děti přístupnější a konkrétnější, a který vysvětluje celý ministrantský slib. Případný ministrantský zákon může pomoci žít hodnoty slibu ve všedním, každodenním životě.¹⁰⁴

Pátá dimenze bude vhodná spíše jako prohloubení slibu daleko po jeho složení. Znamenalo by to, že by se ministranti ke slibu neustále vraceli, připomínali by si jej, a pracovali s ním. Je to důležité proto, aby mohl slib zůstat živý, aby se nestal pouhou říkankou nebo vzpomínkou na text, který kdysi děti u oltáře odříkaly.

4.1.6 Šestá dimenze hodnocení

V této dimenzi můžeme uvažovat o tom, jak se dá slib rozvinout. Jak z tohoto slibu co nejvíce načerpat a také jak nejlépe jej uvést do praxe. Jak být rytířem svého Krále. Poukázat na rytířskou oddanost a nebojácnost. Také na odvahu, s jakou šli do boje, aniž by viděli jasný cíl.

K šesté dimenzi se můžeme dostat např. dospívající, nebo dospěli. Ministrant může znovu přemýšlet nad tím, co pro něj aktuálně znamená „být dobrým rytířem svého Krále a snažit se o pevné přátelství s ním“. Tato slova totiž mohou mít jinou náplň ve věku, kdy ministrant skládal svůj slib, a jinou náplň ve chvíli, kdy už dokáže o svém vztahu s Bohem samostatně přemýšlet. Kdy chápe, že jsou různé možnosti a formy, jak se může přátelství s Pánem Ježíšem projevovat, kdy rozumí tomu, že v duchovním životě nejde o pouhé vykonávání zbožných aktivit, nýbrž o osobní rozhodnutí se pro Krista a život podle jeho slov.

Opět nám i tato dimenze zajistí, že ministrantský slib nepřestane být aktuálním, že stále bude příležitost se k němu vracet a přemýšlet nad ním. V neposlední řadě může být úvaha v této dimenzi podnětem pro vytvoření společenství mladých lidí (či dokonce dospělých), kteří se budou setkávat ve společenství, jehož motivem je také hledat naplňování ministrantského slibu v současném světě, osobní situaci a ve věku, který prožívají.

¹⁰⁴ *Junák – český skaut, z. s.: stanovy spolku*. Praha: Junák – český skaut, z. s., 2022. Hlava 2., článek 9. Dostupné z: <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/stanovy-junaka-ceskeho-skauta/2022-06/predpis-stanovy>

Závěr

Cílem této práce bylo vytvoření ministrantského slibu, který by vyjádřil, co je ideálem ministrantské formace, a také načrtnout možnost, jak k tomu slibu vést, a jak jej dále prohlubovat.

Nejprve jsme si definovali, kdo je to ministrant a stručně jsme se zabývali vývojem ministrantské služby. Zároveň jsme se také zabývali otázkou, co je úkolem ministrantské služby. Tato kapitola nám pomohla v představě o tom, komu slib chystáme a čeho se bude jeho formulace týkat. Následně jsme v další kapitole přidali pohled vývojové psychologie, skrze kterou jsme nahlédli na nejpočetněji zastoupená věková období, kterých se náš slib týká. Povedl se nám definovat slib, který může posloužit jako ideál pro formaci ministrantů a jako odrazový můstek pro další úvahy a práce, jež se budou zabývat ministrantskou formací a výchovou ministrantů. Také se nám povedlo navrhnout obřad ministrantského slibu, který může posloužit jako praktický návod, jak zmíněnému slibu dát důležitost, nezapomenout na některé detaily a také jak jej vhodně zakomponovat do liturgie. V poslední kapitole jsme se zabývali přípravou k ministrantskému slibu a tím, jak dále k s tímto slibem pracovat. K tomuto účelu nám jako inspirace posloužila Bloomova taxonomie, a jejich šest úrovní, které mohou pomoci slib správně pochopit a dále s ním pracovat.

Práce by se mohla zabývat dalšími formulacemi ministrantských hodnot nebo možností přípravy ke slibu a výchovy ministrantů. Naším cílem však nebylo toto téma vyčerpat, ale spíše otevřít. Skrze slib a návrh práce s ním, se nám podařilo otevřít možnosti, jak dále pokračovat a na čem stavět ve výchově ministrantů.

Ministrantský slib, který byl v této práci představen, je ideálem, ke kterému chceme děti vést skrze stále hlubší pochopení jeho slov a významu pro daného člověka. Věřím, že slib obsažený v této práci, může být praktickou pomůckou k ujasnění si toho, oč nám skutečně jde při výchově ministrantů. Kéž je tato práce základní inspirací k práci s ministranty.

Anotace

Příjmení a jméno: Dořičák Václav

Instituce: Katedra křesťanské výchovy CMTF UP v Olomouci

Název bakalářské práce: ministrantský slib

Vedoucí: Mgr. Marcela Roubalová, Ph.D.

Počet stran: 46.

Klíčová slova:

Slib

Služba

Příprava

Ministrant

Liturgický prostor

Presbytář

Diákon

Legio angelica

Skauting

Bloomova taxonomie

Summary

Name and Surname: Dořičák, Václav

Title of work: the Forbidden Door Series and Their Uses

Supervisor: Mgr. Marcela Roubalová, Ph.D.

Number of pages: 46

Keywords:

Promise

Service

Preparation

Acolyte

Liturgical space

Presbytery

Deacon

Legion angelica

Scouting

Bloom's taxonomy

This bachelor's thesis deals with the preparation for ministerial vows. First, the reader is introduced to the development of ministerial service, the most common group of ministers and work with them. The core of the topic deals with the issue of ministerial vows, its definition and the subsequent possibility of how this ceremony could look like.

Seznam literatury

ALBERICH, Emilio a Ludvík DŘÍMAL. Katechetika. Praha: Portál, 2008; 216 stran. ISBN 978-80-7367-382-6.

Bible

BŘICHÁČEK, Václav, Jarmila KOLOUCHOVÁ, Anna MACHOVÁ, Věra MERCELLIOVÁ a Iva VAŇKOVÁ. Psychologie. Vyd. 2. opravené a doplněné, Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, ISBN 80-86109-72-0

BŘICHÁČEK, Václav, Vít RŮŽIČKA. Pedagogika. Vyd 1.-druhý dotisk. Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. tiskové a distribuční centrum, 2006. ISBN 80-86109-36-4.

GEOFFREY, Petty. Moderní vyučování. Vyd. 4. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-172-7

HÁJEK-BALŮ, Petr. Skautský slib. Vyd. 1. Chotěboř: 2015.

HOUKAL, Jan. Co se děje v kostele: knížka (nejen) pro ministranty. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0798-6.

JANŠTA, Josef. Ministrantská knížka. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2019. ISBN 40L1071440.

KOHOUTEK, R. Vývojová psychologie: učební texty. Vyd. 2. Brno: institut mezioborových studií. 2003. s. 60.

LANGMEIER, Josef. Vývojová psychologie pro dětského lékaře. Vyd. 2. doplněné. Praha: Avicem, zdravotnické nakladatelství n. p., 1991. ISBN 80-201-0098-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. Vyd. 2. Aktualizované. PRAHA: GRADA PUBLISHING, A. S., 2006, ISBN 978-80-247-9085-5.

LUCKÁ, Barbora. VŮDCOVSKÁ ZKOUŠKA: PŘÍRUČKA NEJEN K PŘÍPRAVĚ NA VŮDCOVSKOU zkoušku. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2013. ISBN 978-80-86825-81-6.

MALAK, Paweł. *ABC ministranta*. Poznaň: Hlondianum, 2015. s. 1. ISBN: 978-83-60214-20-4.

MITRÍK, Andrej, Magdaléna KREJČÍŘOVÁ, Jan BREZA, Stanislava ŠEBESTOVÁ, Karol ĎURČÍK a Peter KNAPÍK. Slub srdce skautingu, Gilwellská instruktorská lesná škola.

Office for Divine Worship. *Altar Server Handbook*. Columbus, Diocese of Columbus, 2020.

- REINSBERGR, Jiří a Tomáš KUBALÍK, *Knižka pro ministranty*, vyd. 2., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-857-0
- REINSBERGER, Jiří a Tomáš KUBALÍK. *Knižka pro ministranty*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-911-8.
- SURMA, Barbara, Krzysztof BIEL. *Já jsem dobrý pastýř*. Vyd. 1. Praha: Tryton, 2016. ISBN 978-80-7553-044-8
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ Marie, *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál s. r. o., 2000. ISBN 978-80-7178-308-4.
- VYCHODIL, Daniel. *Metodika*. Vyd. 2. Praha: edice vůdcovská zkouška, Junák – svaz skautů a skautek ČR. ISBN 80-86109-68-2.
- WOŁĄCEWICZ, Hubert. *Ministrant przez cały rok 2019*. Kielce: Jedność, 2018. s. 1. ISBN: 978-83-8144-083-7.

Liturgické knihy

Český misál (ed. 2015)

(Všeobecná instrukce Římského misálu – GIRM, Úvod # 5).

Periodika

DEMEL, Zdeněk: „Animace liturgie.“ *Studia theologica*. 13, č. 1 [43], (2011). s. 105.

Dostupné z: <https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2011/01/06.pdf>

DOŘIČÁK, Lukáš: „Cesta ke skautskému slibu. Příprava ke slibu na motivy pana

Blooma.“ *Skauting*. 3, 2022. s. 27. Dostupné z:

https://casopis.skauting.cz/cofk88fsfok4c2/uploads/2022/06/Skauting-3-2022__cerven-_web.pdf

KOPEČEK, Pavel: „Liturgie a farnost při různých formách nedělního slavení.“ *Studia theologica*. 22 (2), 2020. s. 49. Dostupné z:

<https://www.studiatheologica.eu/pdfs/sth/2020/02/04.pdf>

Internetové zdroje

DEMEL, Zdeněk: *Liturgické služby laiků v dějinách*. In: Getsemany, [152 léto 2004], [online], [cit. 9. 10. 2023]. Dostupné na: <https://www.getsemany.cz/node/879>.

Eparchy of St. Maron of Brooklyn. *Knights of the Altar Handbook* [online]. New York: Eparchy of St. Maron of Brooklyn, 2017. [cit. 2024-04-08]. s. 12. Dostupné na: <https://stanthonylawrence.org/wp-content/uploads/2017/06/Knights-of-the-Altar-Handbook.pdf>

ETTLER, Dominik. *Legio Angelica – historie a inspirace pro výchovu ministrantů*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta. Prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/152359/>

Z latinského presbyterium – kněžiště – chrámový prostor vyhrazený kněžím, [online], [cit. 2023-19-10]. dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/presbyter-presbyterium>.

Kvalifikační práce

ETTLER, Dominik. *Legio Angelica – historie a inspirace pro výchovu ministrantů*. Praha, 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta. Prof. PhLic. Vojtěch Novotný, Th.D. <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/152359/>

BIERNÁT, Josef. *Skauti Legio angelica*. Olomouc, 2021. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta. Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, Ph.D. <https://theses.cz/id/bi7fj6/DP-Biernat.pdf>